

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ СТРАХА У ПРИЧАМА ЗА ДЕЦУ ПРЕЖИХОВА ВОРАНЦА, ИВА ЗОРМАНА И ЈАЊЕ ВИДМАР¹

САЖЕТАК: У раду се истражује феномен страха у причама за децу које припадају словеначкој књижевности. За предмет анализе узете су приповести троје словеначких аутора, Прежихова Воранца, Ива Зормана и Јање Видмар. Резултати показују да се у свакој од разматраних прича откривају две стране страха: прва, која се везује за његову визуелизацију и/или чулне сензације које он изазива, и друга, позадинска, условљена социолошким или психолошким факторима који, с једне стране, буде страх, а с друге могу помоћи у ослобађању од њега. Такође, анализа показује да су у тематизацији овог осећања присутни и стереотипи, у чијем се рушењу налази васпитно решење за његово превазилажење, као и у могућем поступку лексичке номинације и семантичког означавања, чиме би се ово осећање лишило апстрактности. У закључцима се указује на потребу за демистификацијом извора страха и даљим истраживањима у овој области.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: феномен страха у књижевности за децу, прича за децу, словеначка књижевност, васпитање, номинација и означавање

Увод: феномен страха у књижевности за децу

Истраживање феномена страха у књижевности за децу у прошлости је резултирало опречним мишљењима теоретичара о овом феноме-

ну. С једне стране, препоручује се да се у књижевности за децу избегавају теме које могу да „драстично делују на емоције, оптерећују машту и опијају страхом и језом” (Петровић 2011: 221), што је „у складу са педагошким ставом по коме мрачне и деструктивне теме не одговарају узрасту детета, његовој осетљивој личности и сензибилитету” (Стакић 2014: 88). Последично, књижевни текстови који буде страх, попут хорор фантастике, били су, према мишљењу Драгољуба Перића, „један од најмаргиналнијих жанрова, како у науци, тако и у литерарној продукцији” (2022: 22), барем када је реч о српској књижевности за децу. Деловање такве литературе на дете објашњавало се у контексту двојаког утиска који је производила:

Дијете може сав тај свијет да прихвати са једним ублаженим интензитетом, као што обично

* mirjanastakic073@gmail.com;
<https://orcid.org/0000-0003-4184-3285>

¹ Истраживање је реализовано у оквиру пројектних активности на Педагошком факултету у Ужицу Универзитета у Крагујевцу, које подржава Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Уговор бр. 451-03-65/2024-03 од 26. јануара 2024. године.

бива са чудесним светом бајке, али такво прихватање значи одређен промашај примарних циљева тог типа фантастике. Са друге стране, дете може да доживи појачано осећање страха, несигурности и конфузије, што често оставља трауматичан траг на психи (Вуковић 2007: 62).

Наведени Вуковићев став прихватљив је ако узмемо и обзир да „дете књижевни текст перципира из перспективе свести и подвести по мери свог рационалног и ирационалног бића” (Милинковић 2015: 34). Но, такво гледање на књижевне жанрове који у процесу рецепције изазивају страх резултирало је тиме да је он „ублажаван у књижевности за децу хуморним модусом приказивања предмета страха, као и извесном ‘хуманизацијом’ демонских бића” (Перић 2022: 22).

С друге стране, суочавање са страхом омогућава његово процесуирање и разрешење, па читање таквих дела олакшава рецепијентима да својим страховима погледају у очи. Они могу бити изазвани како ирационалним, тако и рационалним разлозима јер ово осећање „настаје услед опажања или очекивања стварне или замишљене опасности, или озбиљне претње пред којом је организам немоћан” (Требјеџанин 2000: 466). При томе, неке врсте страхова, нпр. онај од одвајања, могу бити знатно интензивнији од оног изазваног веровањем у постојање демонских бића, чудовишта и сл. Дакле, књижевни хорор текстови нису једини посредством којих се дете у улози рецепијента може суочити са страхом,² већ и сви други у којима се јунаци сусрећу са различитим опасностима. Ту мислимо и на приче са реалистичком мотивацијом, у којима се јунаци суочавају са егзистенцијалним страховима, попут оног од смрти, и проблемама који ово осећање могу изазвати. Поред тога,

реч је и о темама у савременој књижевности за децу које се тичу друштвених проблема. Тијана Тропин указује да на то да се они ретко отварају, попут „живота детета у крвој породици, алкохолизма родитеља, покушаја сексуалног злостављања и вршњачког насиља”, барем када је реч о нашој књижевности (Тропин 2022: 155). Међутим, то не значи да у књижевности за децу озбиљне теме треба избегавати, будући да оне „представљају пројекцију живота који, нажалост, није увек леп и весео” (Stakić 2014: 246).

Феномен страха у књижевности за децу, дакле, веома је сложен, а избор потенцијалних тема којима се он обрађује широк; оне укључују различите изворе страха, описивање понашања јунака, представљање последица које ово осећање изазива и сл. Приступ овим темама умногоме је условљен и унапред формиран представама о детету и детињству у одређеним културама, а оне знатно варирају. У неким културама, застрашивање деце представљало је модел васпитног дисциплиновања. У прилог томе говори, на пример, истраживање народних успаванки. Резултати показују да је код бројних народа „плашење детета као облик кажњавања” било практиковано од давнина (Стакић 2023: 77).³ Наведено истраживање је зна-

² Хорор, у складу са одређењем Дејана Огњановића, не ограничавамо на „концепт монструма”, који је недовољан „да опише тоталитет хорор жанра за који је [...] суштинска естетска намена (изазивање страве) а не порекло и природа носиоца страве у датом делу” (Огњановић 2014: 40).

³ Реч је о намерном застрашивању деце, као виду кажњавања. Наиме, уколико би деца плакала или одбијала да спавају, одрасли су их, као што показује анализа успаванки у поменутом истраживању, плашили животињама и фантастичним бићима, попут *крабе, којоша, гуштера, мајих духова, барароје, морској чудовишца* и др. Указује се на то да „плашење деце” демонстрира „модел родитељског понашања којим се санкционисало понашање које није пожељно” (Стакић 2023: 75).

чајно јер показује да је феномен страха присутан и у књижевним делима, рецимо успаванкама, помоћу којих се један од првих 'контаката' детета са књижевношћу остварује у раном детињству.

У наставку рада биће испитано како је феномен страха третиран у прозној књижевности, конкретно у причи за децу. Раде Прелевић указује на то да се у причама „анализира живот” и откривају његове „добре и лоше стране” (2007: 95). Избор ове књижевне врсте условљен је и тиме што прича за децу, иако представља краћу приповедну форму, омогућава да се бојазан опредмети и да дете у страховима књижевних ликова препозна и своје сопствене.

Методолошки приступ проблеми

Предмет истраживања је феномен страха у причама за децу. Корпус грађе која је представљала предмет анализе узет је из словеначке књижевности за децу јер је за њу карактеристично „постојање дихотомије између декларативно идеализоване слике деце и детињства и њихове реалистичне представе” (Блажич 2015: 32). Циљ истраживања је утврђивање узрока страха главних јунака, понашања и потенцијалних последица које он код њих изазива. Истраживање је спроведено применом семантичко-лексичке анализе на микроузорку који су чиниле три приче за децу, „Ђурђевак” Прежихова Воранца, „Црни” Ива Зормана и „Страва и ужас” Јање Видмар, преузете из антологије словеначке приче за децу и младе *Љубичастии кишобран*, приређивача Милутина Ђуричковића (2014).

Анализа резултата и дискусија

1. Страх од пакла у причи „Ђурђевак” Прежихова Воранца

У причи Прежихова Воранца (правим именом Ловро Кухар, 1893–1950), главни јунак, дечак, суочава се са својим страхом који је религиозног порекла и материјализован у страх од одређеног места, једне дубодолине. Она је описана као „ружна, мрачна”, „слична дубоком котлу”, са три стране „окојена стрмим бреговима”, „а само на једној страни је имала ждрело, које се губило у тамној, тајанственој шуми” (25)⁴. Но, оно што изазива страх код главног јунака, који има и улогу наратора, није само изглед дубодолине, већ и њено име: *Пакао*. Јунак је пакао о коме је слушао у цркви идентификовао са дубодолином, верујући да је она „предворје правога пакла” (26). Тако је појам из хришћанске проповеди о ком је слушао у раном детињству („од првог дана када сам отишао тамо држећи се мајци за сукњу” – 26) конкретно оживео и материјализовао се. На тај начин читаоцу се разоткрива генеза страха, по својој природи религиозног и апстрактног, насталог услед изложености садржају који је неприменен узрасту детета.

„Ђурђевак” показује и какав је однос према детету и детињству, а тиме и према дечјем страху, постајао у патријархалном друштву. Петогодишњег дечака отац тера да у *Паклу* чува сток, што је за дете „био страشان задатак”. Очеве речи: „Па, у том паклу нема ђавола. Хајде на

⁴ Позивање на изворе (приче „Ђурђевак”, „Црни” и „Страва и ужас”) доносимо према антологији *Љубичастии кишобран* (прир. М. Ђуричковић 2014) и они ће бити обележени само бројем стране.

пашу” (26) потврђују становиште Милене Милеве Блажич да у традицији словеначке књижевности „наилазимо на реалистичне представе које проистичу из етимолошке природе речи ‘дете’, дакле оне које дете представљају као сужња, слугу, радника [...]” (2015: 20). Рано суочавање јунака са страхом није довело до ослобађања од њега. Напротив, то осећање расте и наратор бежи са злокобног места:

Све више сам премирао⁵ од страха, а затим више нисам могао издржати, него сам плачући почео бежати из дубодолине. Чак се ни горе на ивици нисам задржавао, већ сам, сав у сузама, трчао према њиви где су мајка и отац орали (27).

Одмах следи и друго суочавање са извором страха: отац кажњава дечака гурајући га с ивице у дуболину, зато што је дете слагало да је изгубило стоку. Последично, дечји страх кулминира, те се описује као „ужасан”. Стање *пошресености* у коме се дечак враћа кући изазива код оца смех а код мајке бригу: „Немој га више гонити да тера стоку на пашу у Пакао, још је сувише мали, може се престравити” (28). Очева реакција може се тумачити и као анулирање страха, неразумевање дечје природе, али и као показатељ родног стереотипа да се мушкарац, а самим тим и мушко дете, ничега не плаши. Мајка преузима не себе улогу заштитнице, показујући разумевање према дечаку, јер је „сувише мали”. Јелена Стефановић указује на то да је храброст једна од родно стереотипних мушких особина (в. Стефановић 2017: 11), а изложеност стереотипном представљању родних улога „утиче на ставове деце и на њихово виђење родно прихватљивог понашања у друштву, и, такође, учи их да не доводе у питање постојеће друштвене односе” (Исто: 10).

На потенцирање храбрости мушке деце често наилазимо и у усменој и у ауторској књижевности. Ана Марковић истиче да и у епским митовима „актери имају јуначко детињство” (2012: 317). У том контексту, и у „Ђурђевку” уочавамо сегмент „јуначког” детињства јер до правог суочавања са страхом није дошло из принуде, већ је силазак у дуболину резултат личног избора, тј. жеље да се баш тамо убере ђурђевак за мајку. Иако то суочавање не доводи до разрешења, од „претрпљеног страха” дечаку су очи „биле пуне тешких суза” (28), он је осетио победу. Човек мора сам победити „страх од страха”, тј. суочити се са његовим извором како би њиме и овладао, па суочавање са узроком/узроцима не треба детету силом наметати.

2. Срамота је показати страх.

Покушај прикривања страха у причи „Црни”
Ива Зормана

У причи Ива Зормана (1926–2009), дечак Урош и девојчица Нели плаше се пса по имену Црни. Он не представља реалну опасност, јер је то „добар мали пас” (53), но, приповедач каже да су и Нели и Урош мали, оправдавајући тако њихову бојазан. Деца су принуђена да се суоче са страхом јер од власнице пса узимају млеко, а Црни „кевће и залеће се у кантицу [за млеко]” (53). Деце заједнички узмичу, а када се поклопац са кантице „закотрљао по земљи и остао да лежи у песку”, а пас скочио на њега и стиснуо га шапицама, девојчицу обузима безнађе и у њеним очима се скупљају сузе (Исто: 53). Нели

⁵ Једно од значења глагола *премреши* у српском језику је-сте и стање укочености услед јаког узбуђења, попут страха (в. РМС 2011: 1002).

реагује пасивно. Урош, упркос оклевању, одлучује се за акцију: „Тек коракне ка псићу, па се опет врати” (53), а сузе на Нелином лицу подстичу га да позове власницу пса. На њен прекор псу што досађује деци, дечак га брани: „Та још је мали” (54). Иза таквог оправдања крије се одбрана и оправдање сопственог страха који се покушава прикрити, као и Нелиног, јер јој дечак шапуће да обрише очи.

Покушај прикривања страха у „Црном” може бити мотивисан дечаковом жељом да себе и девојчицу не представи као мале, али он такође показује да је испољавање страха срамота. Страх је, дакле, социолошки и културолошки феномен а „норме одређују ситуацију када је одређено осећање пристојно показати” (Лукнар 2023: 148). Јавно показивање страха у друштву се тумачи и као плашљивост или кукавичлук, а ове се особине, као негативна обележја особе и карактера, супротстављају „смелости” (Vukasović 1992: 340).⁶ Колико лексема *кукавица* има негативно значење у неким културама, попут наше, показује и то што се она налази у основи полисемантичке структуре неких речи које имају изразито негативну и увредљиву конотацију (в. Ивановић 2014: 2016). Међутим, показивање страха не значи аутоматски и кукавичлук, а неадекватно прикривање овог осећања за последицу може имати и његово прерастање у патологију. У развојној психологији се указује на то да деца већ у узрасту између пете и шесте године „почињу да праве разлику између доживљавања и изражавања емоција, што им омогућава, да се у одређеним ситуацијама заштите пред љутњом или подсмехом друге деце или одраслих” (Brković 2011: 189). Један од начина контроле емоција јесте њихово скривање (Miliwojević 2000: 161). „Када особа неко своје, иначе, сасвим адекватно осећање погрешно оцењује

је 'ирационалним' и непотребним трудиће се да га сузбије. Тиме настаје феномен неадекватне контроле адекватног осећања” (Isto: 163). Тако се ствара и привид спољашње контроле који може водити у патологију. Зорица Кубуровић указује на то да један од узрока њеног настанка „лежи у ирационалном уверењу да је страх могуће савладати једино ако човек има апсолутну моћ, то јест свемоћ” (2021: 35).

Прикривање Урошевог страха у причи „Црни” Ива Зормана представља покушај контролесања емоција и привидног владања ситуацијом. Питање како би дете-читалац вредновало Урошево понашање значајно је јер показује и лични однос реципијента према контроли осећања, а на тај се однос, уколико је неадекватан, може васпитно деловати.

3. *Стрaвa је нешто, а ужас је миш.*

Стрaх деtетa и стрaх одрасле особе у причи „Стрaвa и ужас” Јање Видмар

У причи Јање Видмар (1962) узрок страха двојако је описан: из угла детета и из угла одрасле особе. Са тачке гледишта јунака приче – дечака Уроша, страх изазива *нешто*: „нешто лупа”; „нешто котрља”; „нешто тупка ногицама”; „Нешто се залетало у каду” (20). Реч је о застрашености звуком, а у психологији се „изненадни јаки звукови [...] сматрају дражима на које већ сасвим мало дете реагује страхом” (Rot 2004: 245). Поред тога, дечак је сам код куће, па изостанак заштите одрасле особе или родитеља додатно појачава његову бојазан.

⁶ Неки аутори указују на то да модерно схватање *храбрости* као врлине карактерише умањивање њене вредности и да је потребно упознати природу њене вредности која је постојала још у античкој Грчкој (Zavaliy 2020: 247).

Лексема *нешто* означава „непознату појаву, предмет или биће” (РМС 2011: 819). Дакле, дечак се боји непознатог, а управо тај страх, поред оног од смрти, припада *основним, примордијалним стравовима* (Лукнар 2023: 148). Претходно је истакнуто да, из перспективе детета, то *нешто* изазива само звучне сензације: чују се *луја, коџрљање, шуйкање, залешање у каду, ројош, шум* и сл. (20). Изостанак визуелизације семантички је оправдан јер би се тиме *нешто* лишило непознатости. Лексема *нешто* спада у неодређене именичке заменице, а заменице, према Даринки Гортан-Премк, немају способност означавања (в. 2004: 20) али се „могу семантички развијати, могу добијати одређен семантички садржај као предуслов за прелазак у семантичну категорију речи” (Исто: 26). Дечак покушава да то *нешто* испуни значењем: „Сетио се страшних бића. Затим се присетио да је то сигурно палчић [...]” (20). Кулминација страха доводи до преноминације лексеме *нешто* у реч *чудовиштие* (20), којом се означава „необично живо биће које изазива страх и згражавање” (РМС 2011: 1491). Преименовањем је извршено и означавање, чиме је извор страха лишен непознатости, тј. дечак је конкретно означио оно чега се боји и идентификовао свој страх.

У причи Јање Видмар и одрасла особа се боји. Реч је о дечаковој баки која се вратила из шетње и којој се престрашени дечак обраћа за помоћ. Бака се шали говорећи да у стану могу бити и духови који су невидљиви али је нагло прекинута: „И бака се одједном страшно уплашила” (21). За разлику од детета, она је видела и идентификовала извор свог страха, именујући га као *чудовиштие*, а када је дечак погледао, видео је да је „то обичан сиви мишић који је уплашено провирио њушкицу и мрдао несигурно брком, шмугнувши потом незнано куд” (21).

Овај неочекивани расплет изазваће смех и ведре реакције дечјих читалаца. Описи преплашене баке (притиска руке на груди, пребледела је, тресе се и глас јој је дрхтав – 21) сведоче да ју је чак обузео ужас, а у „таквом стању понашање не одговара ситуацији, постаје некорисно и нецелисходно, и говоримо о паници” (Rot 2004: 245). Бакин страх је предимензиониран, но, то не умањује интензитет осећаја, што је у складу са ставом Бојана Јовановића да за „манифестацију, неважно је да ли је узрок страха стваран или фиктиван” (2021: 54).

Напоредни однос лексема *страв* и *ужас* у наслову ове приче упућује на однос који према њиховом раздвајању постоји у литератури. Дејан Огњановић запажа да је дистинкција између *страва* и *ужаса* „бесмислена и бескорисна” уколико подразумева покушај „раздвајања две главне поетике (имплицитног/експлицитног хорора” и погрешну претпоставку „веће вредности дела заснованих на поетици имплицитности, тиме што се искључиво баве наговештајима [...]” (Ognjanović 2014: 41). Насупрот томе, он сматра да је *поетики хорора* заснована „на сталној тензији између страва и ужаса, неизвесности и извесности, сугестивности и показивања, ишчекивања и конфронтације” (Исто: 41). Иако се прича Јање Видмар не сврстава у хорор, однос између *страва* и *ужаса* можемо довести у везу са релацијом неизвесност–извесност. Неизвесност у причи настаје услед привада натприродног; звучне сензације и изостанак визуелизације у описима извора дечаковог страха у функцији су остваривања неизвесности, дајући причи привид натприродног. У функцији извесности је идентификовање извора ужаса који обузима баку. Међутим, неизвесност и извесност привидно су супротстављене. Откривањем узрока бакиног ужаса де-

чак демистификује свој страх јер је миш стварао и звуке који су изазивали и његову реакцију. На овај начин и реципијент увиђа значај демистификације сопствених страховања. У приповедачком поступку ове кратке приче знатно више пажње посвећено је психологији страха одрасле особе него детета, док је, када је реч о деци, помнија пажња усмерена на непознати извор страха, тј. звуке које он производи. Разматрајући дела о шумским демонима у словенским књижевностима 19. века, Дејан Ајдачић запажа да у случајевима „када писац поклања више пажње психологији страха, мање је потенциран опис онога што изазива страх, а више човекова реакција” (2022: 63), наводећи да је у тим случајевима пажња више усмерена на хумор, јер се „од читаоца очекује да буде пишчев рационални истомишљеник” (Исто). И у „Страви и ужасу” Јање Видмар пажња се усмерава на хумор, изазван несразмером између узрока бакиног страха и њене реакције, а дете посредством хумора сазнаје да и код одраслих особа страх може бити изазван узроцима који не представљају реалну опасност.

Закључак

Анализиране приче за децу, „Ђурђевак” Прежихова Воранца, „Страва и ужас” Јање Видмар и „Црни” Ива Зормана, разоткривају лице и налицје страха. Извори страха су у причама конкретизовани као реална опасност („Црни”) или као нешто апстрактно („Ђурђевак”), непознато или предимензионирано („Страва и ужас”). Реална опасност, нпр. мали пас, нема снагу да стварно угрози дете, док апстрактни, непознати и предимензионирани узроци имају психолошку и/или социолошку подлогу, материјали-

зовани су, визуелно или акустички, те се страх доживљава као чулна сензација. Запажена је и тежња за номинацијом извора овог осећања. Међутим, у номинацији, тј. преноминацији и у поступку семантичког означавања може се наћи и начин потенцијалног ослобађања од страха чиме би се он лишио апстрактности (*нешто; мишић; губодолина*).

Анализа је показала да су у тематизацији страха присутни и стереотипи, попут оног да се мушкарци не боје или да само кукавице то показују. У рушењу тих стереотипа видимо и модел потенцијалног васпитног решења за превазилажење страха. Дете ову емоцију треба да прихвати као уобичајену, примарно људску, а не само негативну јер нас она чува од реалних опасности. Зорица Кубуровић указује на то да дете ваља васпитавати тако да „се од почетка навикава на нешто од чега се не треба плашити” (2021: 38). Анализиране приче у својим семантичким слојевима показују да у томе не треба претеривати, да васпитни модел родитељског понашања, као у „Ђурђевку”, не сме да буде такав да суочавање детета са страхом буде изнуђено принудом родитељског ауторитета јер последица може да буде прерастање страха у патологију. Иако је ова прича настала у првој половини 20. века и за њену рецепцију је потребно познавање и разумевање друштвеног контекста, тј. тадашњих услова живота, у њој откривамо механизме који карактеришу и савремено друштво, а на које упозорава Ивана Лукнар, истичући „да суочавање са страхом може да се претвори у застрашивање” (2023: 154). Дечјој природи много је ближи поступак суочавања са овом емоцијом кроз њену демистификацију, као у причи Јање Видмар, где је однос између узрока и последица страха представљен на деци близак, хумористичан начин. Тема

страха је у књижевности за децу, као и у стварном животу, сложен феномен и иницира потребу за даљим истраживањима у овој области која ће имати и педагошки, тј. васпитни значај помажући детету да се лакше суочи са њим.

ИЗВОРИ

- Видмар, Јања. Страва и ужас. Милутин Ђуричковић (прир.), *Љубичастии кишобран: анџолоџија словеначке љриче за децу и младе*. Чачак: Легенда, 2014, 20–21.
- Ђуричковић, Милутин (прир.). *Љубичастии кишобран: анџолоџија словеначке љриче за децу и младе*. Чачак: Легенда, 2014.
- Зорман, Иво. Црни. Милутин Ђуричковић (прир.), *Љубичастии кишобран: анџолоџија словеначке љриче за децу и младе*. Чачак: Легенда, 2014, 53–54.
- Прежихов Воранц. Ђурђевак. Милутин Ђуричковић (прир.), *Љубичастии кишобран: анџолоџија словеначке љриче за децу и младе*. Чачак: Легенда, 2014, 25–30.

ЛИТЕРАТУРА

- Ајдачић, Дејан. О шумским демонима у словенским књижевностима XIX века. *Деџињство*, XLVIII, 1 (2022): 53–64.
- Блажич, Милена Милева. Слика детета у словеначкој књижевности за младе. *Деџињство*, XLVI, 4 (2015): 19–34.
- Вуковић, Ново. Фантастично у књижевности за дјецу. Воја Марјановић, Милутин Ђуричковић (прир.), *Књижевност за децу и младе у књижевној криџици*, Књига 1, *Поџишка*. Алексинац: Висока школа струковних студија за васпитаче, 2007, 62–64.
- Гортан-Премк, Даринка. *Полисџија и орџанизација лексикокџи сисџема у срџскомџе језику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства 2004.
- Ивановић, Ненад. Лексикокџафски метајезик у Речнику САНУ. Рајна Драгићевић (ур.), *Савремена срџска*

- лексикокџафија у џеорији и џракси*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2014, 195–231.
- Јовановић, Бојан. Хришћанска љубав и страх божји. Zorica Kuburović, Ana Zotova, Ljiljana Ćumura (прir.), *Љубав и страх у фокусу интерџисциплинарних истраџивања*. Нови Сад – Београд: Центар за емпиријска истраџивања религије – *Porodični razgovori*, 2021, 53–65.
- Лукнар, Ивана. Соџиокултурна концептуализација страха. *Срџска џолиџичка мисао*, 79, 1 (2023): 143–161.
- Марковић, Ана. „Деца која се ничега не плаше” у српским народним бајкама. Виолета Јовановић и Тиодор Росић (ур.), *Књижевност за децу и омлагину – наука и насџава*: зборник радова са научног скупа (Јагодина, 6. април 2012). Јагодина: Факултет педагошких наука, 2012, 317–330.
- Милинковић, Миомир. Књижевност за децу између естетског и утилитарног. *Деџињство*, XLI, 1 (2015): 29–35.
- Перић, Драгољуб. Стратегије концептуализације демонских ентитета у савременом српском хорор роману за децу. *Деџињство*, XLVIII, 2 (2022): 22–33.
- Петровић, Тихомир. *Увод у књижевност за децу*. Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2011.
- Прелевић, Раде. Уметничка прича. Воја Марјановић, Милутин Ђуричковић (прир.). *Књижевност за децу и младе у књижевној криџици*. Књига 1, *Поџишка*. Алексинац: Висока школа струковних студија за васпитаче, 2007, 95–96.
- РМС: *Речник срџскоџа језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
- Стакић, Мирјана. Етнологија, фантастика и хорор у књижевности за децу у контексту интермеџијалности. *Деџињство*, XL, 1 (2014): 87–98.
- Стакић, Мирјана. Дете и сан у народним успаванкама. Снежана Маринковић (ур.), *Савремено џредисколско васџиџање и образовање – џтенденције, изазови и моџућности*. Ужице: Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет, 2023: 53–88.
- Стефановић, Јелена. *Свилена кожа и џилеће срце: рогни сџереоџиџи у романима из лекџиуре за основну школу*. Нови Сад: Покрајински завод за равноправност полова, 2017.

Тропин, Тијана. Између фантастике и реализма: друштвени проблеми у књижевности за децу на примеру романа *Јаје, млеко, вода* и *Даркадија* Мине Д. Тодоровић. *Детињство*, XLVIII, 4 (2022): 154–161.

Brković, Aleksa. *Razvojna psihologija*. Čačak: Regionalni centar za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju, 2011.

Kuburović, Zorica. Ljubav i strah u religijskom vaspitanju. Zorica Kuburović, Ana Zotova, Ljiljana Čumura (prir.), *Ljubav i strah u fokusu interdisciplinarnih istraživanja*. Novi Sad – Beograd: Centar za empirijska istraživanja religije – Pородični razgovori, 2021, 33–52.

Milivojević, Zoran. *Emocije: psihoterapija i razumevanje emocija*. Prometej: Novi Sad, 2000.

Ognjanović, Dejan. *Poetika horora*. Novi Sad: Orfelin izdavaštvo, 2014.

Rot, Nikola. *Opšta psihologija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2004.

Stakić, Mirjana. The Specifics of Children's Literature in The Context of Genre Classification. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5, 19 (2014): 243–251.

Trebješanin, Žarko. *Rečnik psihologije*. Beograd: Stubovi kulture, 2000.

Vukasović, Ante. Pregled moralnih osobina osobnosti. *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 47, 3–4 (1992): 328–343.

Zavaliy, Andrei G. *Courage and Cowardice in Ancient Greece: From Homer to Aristotle*. Cham Switzerland: Springer, 2020.

Mirjana M. STAKIĆ

TWO FACES OF FEAR IN STORIES FOR CHILDREN BY PREŽIHOV VORANC, IVO ZORMAN, AND JANJA VIDMAR

Summary

The paper investigates the phenomenon of fear in stories for children from the corpus of Slovenian literature. The subject of analysis involves three stories written by Slovenian authors Prežihov Voranc, Ivo Zorman, and Janja Vidmar. The results show that in each of the analyzed stories, two sides of fear are revealed: the primary, which is related to its visualization and/or sensory perceptions it causes, and the secondary, indirect one, which depends on the sociological or psychological factors that, on the one hand, cause fear, but on the other, can also help one free oneself from it. In addition, the analysis shows the presence of stereotypes in the thematization of fear, in the dismantling of which lies an educational solution for overcoming fear, as well as in the possible procedure of lexical nomination and semantic denotation which would deprive fear of its abstractness. The conclusions indicate the need to demystify the source of fear, as well as the need for further research in this area.

Keywords: phenomenon of fear in children's literature, stories for children, Slovenian literature, education, nomination and denotation